

KOMMISSARIEN och CAUX.

Av HARRY BLOMBERG.

Den debatt om konferensen för moralisk upprustning i Caux, som brutit ut efter en artikel av förutvarande Social-Demokratens förutvarande chefredaktör hr Rickard Lindström, är synnerligen intressant. Icke så att argumenten från kritikernas sida skulle vara nya, originella eller påfallande skarpsinniga. Tyvärr kan ingen påstå detta. De är tvärtom gamla som gatan och ofta böjda i bumerangform. Men de är desto mer typiska. De blottar i all sin subjektiva ärlighet och frihet den tragiska lögnaktighet och fångenskap i moderna trollformler som är källan till all vår ångest, allt vårt obeskrivliga elände. Klyftan mellan det s. k. förnuftiga tänkandet och den s. k. religiösa illusionismen kan knappast illustreras bättre. Tanken går av sig själv till titeln på Arthur Koesters bok "Yogin och kommissarie" med dess förvirrade strävan efter att finna en syntes som förenar den utåtriktade västerländska världsförbättraviljan och den österländska kontemplationen. Förvirrar? Ja, därför att Koester bokstavligt går över Ganges efter vatten och icke ser att han kunde ha stannat vid Jordan.

Om beteckningen kommissarie här begagnas för hr Rickard Lindström och hans meningsfränder, behöver detta icke fattas som något nedvärderande epitet. (Debattledaren själv påminner, reverenter sagt, bra mycket mer om en svensk länsman av gamla stammen än om en sovjetisk politruk.) I sak är benämningen riktig. Kommissariatänkandet är helt och hållet fångat i inomvärldsliga kategorier; det håller sig till "fakta"; det avvisar den religiösa livsbilden som dröm och illusion, farliga för sunna förnuftet och arbetet på en "bättre" värld. Det kallar sig med en egendomlig stolthet materialistiskt, och en av dess ständiga huvudanklagelser mot religionens talesmän är att de skulle "förakta" de timliga ting i sin mer eller mindre stolliga världsfrånvändhet. Vare sig detta tänkande dundrar på folkligt målföre i avsidens Folkets hus eller skrider fram i akademisk toga, är sakinnehållet det samma och kan kortast uttryckas med det gamla slagordet att religionen är opium för folket.

Bortsett ifrån att en överväldigande majoritet av svenska folket genom upprepade gallupundersökningar positivt bekänt sig till religionen som livsmakt; bortsett även därifrån att vårt land alltjämt genom sina grundlagar bekänner sig som en kristen rättsstat; bortsett slutligen också därifrån, att den antikristna kritiken representeras av en mycket liten men mycket högljudd flock, gör man klokt i att från kristet håll icke vifta bort den. Man gör klokt i det av minst två skäl — utom det att man bör lyssna även till meningssmotståndare.

För det första kan naturligtvis minoriteten ha rätt i åtminstone en del av sin kritik, även om dess utgångspunkter och allmänna slutsatser underkännes. Vill man vara ärlig, måste man från kristet håll medge, att den verkliga h a r rätt i vissa stycken. Det existerar onekligen ett slags kristendom så upptagen av att dyrka Gud som himmelens skapare, att den inte ser och förstår att Han också är jordens. Det finns tyvärr också ett slags kristendom, så upptagen av att lovsjunga reningen i Lammets blod, att den knappast märker de oceaner av broderblod som svallar världen runt. Det finns till och med ett slags kristendom, så förment uppfyllt av den helige

Ande, att den är blind för de oheliga andar som splittrar, söndrar och förlamar kristenheten själv. Men detta är icke typiskt. Det är här fråga om en falsk andlighet, ofta nog skapad av honom som med förkärlek förskapar sig till en ljusets ängel! Dess historiska orsaker må lämnas därhän i detta sammanhang, men fenomenet bör inte överslätas och tigas ihjäl. Kritiken kan på denna punkt vara både välbehövlig och tacknämlig.

Men detta leder till det andra skälet att ta upp de kastade handskarna — plikten att upplysa, sakligt och vettigt, om de fel som kritiken begår utifrån sina egna utgångspunkter. Man kan ju också kalla det rätten till försvar. Då förbigås emellertid de dogmatiska frågorna, ty de intar ett rum för sig; därom mera längre fram. Det är främst fråga om de kristnas förhållningssätt till denna världen, den faktiska insatsen i det medborgerliga livet. På denna punkt — som för kritikerna själva oftast är den viktigaste och måste vara det såframt de inte ger sig ut i metafysiken, vilket är otillbörligt för "materialister" — är kunskapen om kristen hållning och kristen inspiration ofta häpnadsväckande liten. Insikten är ibland rent av så förbluffande liten, att man undrar om kritikerna talar mot bättre vetande. Ty minsta historiska hyfsning borde ju upplysa om vad kristendomen betytt i västerländskt kulturliv, i dikt och konst, i lagar och författningar, i sjuk- och socialvård — kort sagt i allt inom vår kulturkrets. Talet om "förakt" för det jordiska livet faller på sin egen orimlighet. När hr Rickard Lindström magistralt manar de kristna att inte förakta den brödkaka, som de äter, är det som om han hemma i Dalarna aldrig hört en bordsbön eller uttrycket "gudsblän"! En brödkaka kan aldrig bli "helig" för en materialist — själva ordet "helig" är för en sådan orimligt. Heligt blir det först när man ser himlen välva sig över rågakern. Denna livssyn kan uttryckas i en anekdot:

En vårdag gjorde jag en utflykt till ett berg inte långt ifrån hr Rickard Lindströms födelseplats. Nedanför berget gick en bonde och sådde. När jag kom ner från utsikten, hejdade han mig och frågade med ena näven i skäppan:

— Du såg bra nog långt däröpe?

Jag prisade utsikten, varpå bonden stolt förklarade:

— Det ä mitt berg, sir du! Han gjorde en konstpaus och tillade sedan: Men jag har ett annat berg som ä bra mycket högre, gösse.

— Har ni det, svarade jag och såg mig omkring. Såvitt jag visste var detta det högsta i trakten.

— Jojomän! sa bonden med en illmarig glimt i ögat. Med näven full av säd pekade han på sin blåblus, mot hjärtat, och log vänligt ironiskt över min dumma uppsyn. Jag har det här! Där ser en mycket längre — där ser en evigheten.

För att göra historien kort: vi bad tillsammans med säcken av utsäde mellan oss och med den goda lukten av jord och häst i näsborrarna.

Nej, mot anklagelserna för "förakt" behövs verkligen intet försvar. Men upplysning tycks behövas, elementär upplysning som bl. a. tar sikte på bristen på historiskt perspektiv över det egna landet. I krigets begynnelse gick ett slags väckelse genom folket. Den fick ett uttryck i det budskap som kyrkomötet och riksdagen gemensamt utfärdade och vars kärnord var "den

svenska linjen är den kristna linjen".

Alltjämt kan man finna detta dokument i kyrkornas vapenhus eller sakristior. Har undertecknarna glömt sina namnteckningar? I ett ögonblick av yttersta nöd och fara för vårt folk såg det ut som om själva kommissarierna begynt tvivla på sina vägars framkomlighet och som om även de fantasilösa sett visionen av det svenska folkets kungsväg genom seklerna. Så försvann visionen. Kulregnet upphörde — och kulramen togs till heders igen! I ett slags förbittring över minnet av egen svaghet kastar man sig nu över dem som icke ger kulramen sista ordet eller knäfaller för dess majestät. Här går den verkliga skiljelinjen.

Att diskutera dogmatiska ting med kommissarierna är komplett meningslös. För dem är och förblir dessa försök att i ord utsäga det utsägliga intet annat än abrakadabra, virrigheter eller något ännu värre. Att konstatera detta är på intet sätt att förklara något intelligens, sanningskärlek och personliga redbarhet. Det är att dra upp en riksgrens mellan riket som är enbart av denna världen och det som är bortom bergen, "en stjärnbana över allt vett". Vattendelaren är klart konstaterad senast i den ridderliga diskussion i bokform som ägt rum mellan rektor Stellan Arvidson och biskop Torsten Bohlin. De kristna får med ro ta alla påståenden om "subjektiva upplevelser", "okontrollerbara makter" etc. som hör till spelet. Det enda som diskussionsmässigt kan göras är att möta motståndarna på deras egen mark: att med förnuftets hjälp försöka få dem att inse förnuftets otillräcklighet.

Uppgiften kan te sig enkel nog, då det gäller "materialisten", som konsekvent håller sig till det inomvärldsliga planet och inte plötsligt uppträder som ut- och invänd mystiker och moralist. Ty har man väl fått honom att medge, att kristendomen endast skärper den personliga ansvarsfrågan, kan man börja ge motfrågor. Hitintills har ingen av kritikerna förmått ge ett vettigt svar på frågan hur de vill begrunda en hållbar moral högre än den kristna. Hitintills har ingen visat oss det hålberg på vilket de byggt upp sina begrepp om frihet, demokrati och andra vackra och eftersökta ting. Hitintills har ingen enda av dem kunnat säga oss hur vi bör leva och dö utan att människovärdet blir nerstövlat, utan att den enskilde blir en hjälplös fluga i statsslaveriets spindelnät, utan att rätt blir makt och tillvaron ett tekniskt fulländat helvete.

Vi skulle behöva detta klara, fasta lösenord nu, då all världens kommissarier bryr sina hjärnor med att organisera världen på ett förnuftigt sätt och världen glider ner i allt värre galenskap!

I Caux har man lika litet som i den

övriga kristenheten lagt förnuftet för fädot. Man har bara förstätt, att man inte avhänder sig den Guds gåva som heter förnuft genom att förutsätta att ett och annat kan ligga ovanför det. Man har upplevat att i livets avgörande ögonblick triumferar inte den vanliga logiken utan den paradoxala. Över kulramen höjer man Kristi kors, icke som en besvärjelseformel utan som ett tecken på insikten om att endast i dess dubbelljus får också kulramen sin legitima plats och rang som värdemätare. Kommissarien kan med all sin kunskap och all sin organisationstalang icke organisera fram så hemlighetsfulla storheter som barmhärtighet, god vilja, kärlek. Han har glömt den viktigaste faktorn, eller han blundar för dem.

Men skulden därför faller på oss alla. Dies irae, dies illa...